

Raporti, Izveštaj, Report / 2016

Reflektim mbi të drejtat LGBTI në Kosovë
Razmatranja o pravima LGBTI zajednice na Kosovu
Reflections on LGBTI Rights in Kosovo

Supported by the European Union

Financed by:

Supported by

Godišnji izveštaj 2016

Razmatranja o pravima LGBTI zajednice na Kosovu

Podržan od Evropske Unije

Finansirano od:

Podržano od:

Izdavači:

Centar za jednakost i slobodu – CEL
Centar za razvoj društvenih grupa – CSGD

Urednici:

Rajmonda Sylbije
Arbër Nuhiu

Dizajn & štampa:

Printing Press

Kopije:

500

Ovaj izveštaj je deo projekta "Korišćenje procesa pristupanja EU, za razvoj LGBT prava u zemljama Zapadnog Balkana" I podržan od strane Sarajevski Otvoreni Centar SOC.

Odricanje

Ova publikacija je urađena uz pomoć Kancelarije Evropske unije na Kosovu. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost autora CEL i CSGD i ni u kom slučaju ne odražava zvanične stavove Evropske unije.

Autorska prava

© Centar za jednakost i slobodu – CEL i Centar za razvoj društvenih grupa – CSGD, decembar 2016. Sva prava rezervisana. Nijedan deo ove publikacije ne može biti reprodukovan, sačuvan u sistemu za pronalaženje ili prenet u bilo kom obliku ili uz pomoć bilo kakvih sredstava, elektronski, mehanički, fotokopiranjem, snimanjem ili drugačije, bez prethodnog odobrenja CEL i CSGD.

Sadržaj

Skraćenice	32
Izvršni rezime	33
Uvod	34
Zakonodavstvo	36
Institucionalna odgovornost prema LGBTI pravima	38
Sprovođenje zakona o LGBTI pravima	42
Institucije ljudskih prava i mehanizmi koji se tiču LGBTI prava	43
Medijsko izveštavanje o LGBTI pitanjima	45
Doprinos LGBTI organizacija	45
Napadi na LGBTI aktiviste	48
Lažni branitelji ljudskih prava	49
Prijavljeni slučajevi pred relevantnim institucijama	51
1. Prvi slučaj rešen od strane suda	51
2. Slučaj gej para nasilno isteran iz iznajmljenog stana, od strane vlasnika	52
3. Slučaj nasilja u porodici protiv maloletnika	52
4. Slučaj pred Osnovnim sudom - Odeljenje za teška krivična dela	52
Preporuke	54

Skraćenice

ACG – Savetodavna i Koordinaciona Grupa za LGBTI prava
CCRK – Krivični zakon Republike Kosova
CEL – Centar za jednakost i slobodu
CSGD – Centar za razvoj društvenih grupa
ERA - LGBTI Udruženje za jednaka prava za zapadni Balkan i Tursku
EU – Evropska unija
HIV/AIDS - Virus humane imunodeficijencije / Sindrom stečene imunodeficijencije
HRU – Jedinica za ljudska prava
IDAHOT - Međunarodni dan borbe protiv homofobije i transfobije
LGBTI – Lezbejke, homoseksualci, biseksualne, transrodne i interseksualne osobe
MEST – Ministarstvo za obrazovanje nauku i tehnologiju
NGO – Nevladina organizacija
OGG - Kancelarija za Dobro upravljanje (Kancelarija za Dobro upravljanje, ljudska prava, jednake mogućnosti i borbu protiv diskriminacije)
OI – Kancelarija Ombudsmana
QESH – Centar za socijalnu emancipaciju

Izvršni rezime

Unapređenje LGBTI prava na Kosovu prolazi kroz veoma izazovni put. Kao i u nekim drugim zemljama, patrijarhalne vrednosti društva dodatno ojačane tradicionalnim i često ekstremnim verskim propovedima ostaju glavna prepreka LGBTI pravima. Osim toga, unapređenje LGBTI prava na Kosovu je otežano zbog nedostatka državnih kapaciteta da sprovedu vladavinu prava. Ovo između ostalog doprinosi održavanju jaza između pravnih i društvenih normi.

Dok ovo nastavlja da bude realnost, LGBTI zajednica na Kosovu je marginalizovana i pod stalnom pretnjom nasilja. Svesno, LGBTI zajednica je dužna da živi skriveni život, bez obzira na visoke garancije od strane pravnog okvira Kosova. Stoga, ne iznenađuje za veliki deo društva, uključujući javne zvaničnike ljudskih prava i pravne izvršitelje, LGBTI zajednica ostaje nepostojeća ili je oličenje nametnute norma novog Zapada koje se manifestuje kroz nekoliko izolovanih slučajeva LGBTI po jedinaca.

Sa namerom da se rasvetli ovaj spektar pitanja, od skoro potpunog ignorisanja postojanja LGBTI zajednice u najnapredniji pravni okvir koje Kosovo pruža; ovaj izveštaj će doneti različitost konkretnih prepreka sa kojima se suočava sa promocijom i zaštitom LGBTI prava tokom 2016 godine. Počinje sa kratkom analizom stanja kao uvod, posle sa pregledom relevantnog pravnog okvira ističući nedostatak zakonskih odredbi koje omogućavaju promenu pola za transrodne

osobe, i korekciju njihovog roda u javnim registrima i dokumentima; zakonske prepreke za istopolni brak; i odsustvo kažnjavanja govora mržnje i zločina na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta na osnovu Krivičnog zakonika. Osim toga, izveštaj razmatra (ne)aktivnost preduzetu od strane relevantnih institucija u ispunjavanju njihovih mandata prema zaštiti i unapređenju LGBTI prava, dok ukazujući na prepreke na koje se nailazi, kao što je neobjašnjen pogrdni jezik pripadnika Skupštine; izazovi koji sprečavaju efikasan rad Savetodavne i Koordinacione grupe za LGBTI prava; nespremnost Ombudsmana i njegove ustanove za otvorenu i široku promociju LGBTI prava i bolju saradnju sa LGBTI organizacijama i gotovo potpune tišine i neefikasnosti Jedinice za ljudska prava u opštinama u pogledu LGBTI prava.

Kada se razmatra izveštavanje medija o LGBTI pitanjima, u izveštaju se naglašava pitanje vođenja uvredljivih komentara od strane onlajn medija. Izveštaj takođe sadrži tematski pregled radnji tri LGBTI organizacije i rizika kojem su izložene, ilustrovanih narednim slučajevima sa prikazom ograničenog doprinosa drugih organizacija za ljudska prava prema LGBTI pravima i na neiskrenost njihove misije ilustrovane konkretnim slučajevima. Pored toga, izveštaj ističe pregled slučajeva nasilja nad LGBTI osobama koje su prijavljene nadležnim institucijama i način na koji su tretirani na odgovarajući način, dok se zaključuje sa listom preporuka za institucije i nevladine organizacije.

Uvod

Unapređenje i zaštita lezbejskih, homoseksualnih, biseksualnih, transrodnih i interseksualnih (LGBTI) prava nastavlja da bude stalna borba za Kosovo. Uvođenje liberalnog zakona o ljudskim pravima koji je postavio temelje novoosnovanih institucija Kosova nije nužno predstavio društvena verovanja i to je bilo veoma jasno predstavljeno u slučaju LGBTI prava. Snažne patrijarhalne vrednosti predstavljaju poreklo dubokog jaza između duha zakona i društvenih normi koje nastavljaju da prevladavaju i da se neguju od strane obrazovnog sistema i neefikasne vladavine prava. Shodno tome, patrijarhalne vrednosti Kosovskog društva i dalje su veoma neprikosnovene, dajući put do diskriminatorne prakse koja je usvojena od strane "tradicije". Ovo je napravilo put za LGBTI prava da ostanu odsutna iz lokalnog rečnika ljudskih prava, dok je u većini slučajeva kada je tišina slomljena ona podseća na presudu LGBTI prava kao međunarodno nametnute norme. U skladu sa tim, kako izveštaji pokazuju visok procenat sprovođenja zakona i kako javni zvaničnici vide LGBTI pitanja koja se guraju na Kosovu od strane međunarodne zajednice¹.

Ova situacija u kojoj zakon ne zadovoljava društvene norme je omogućila rast homofobije, diskriminacije i govora mržnje na jednoj strani i nespremnost državnih službenika u ispunjavanju svojih dužnosti promocije i zaštite LGBTI prava na drugoj strani.

Kao rezultat toga, većina LGBTI osoba vodi skrivene živote, dok se oni koji otvoreno govore o svojoj seksualnoj orijentaciji ili koji se smatraju da su pripadnici LGBTI zajednice suočavaju sa raznim oblicima psihološkog i fizičkog nasilja od svojih porodica, društva, pa čak i institucija. Osim toga, LGBTI prava ne učestvuju u politici političkih partija koji u većini slučajeva odbijaju da se bave LGBTI pravima ili čak da komentarišu o njima zbog straha od gubitka biračkog tela. Kako Nacionalni demokratski institut javnog mnjenja pokazuje, 60% javnosti je izjavilo da neće glasati za političku stranku koja brani LGBTI prava, čak i ako bi ta stranka rešila najvažnije probleme u zemlji². Ovo je obeshrabilo političke partije da zauzmu stav o LGBTI pravima, od kojih većina čini javne izjave pro LGBTI prava samo tokom poseta visoko međunarodnih predstavnika koji se odnose na progresivne zakone Kosova, dok je uvredljiv jezik predstavnika političkih partija i članova Skupštine skoro sastavna praksa.

Izveštavanje medija, sa druge strane, često je ojačano postojećom negativnom percepcijom društva prema LGBTI zajednici i kao takvo se ne kvalifikuje kao pouzdan partner u promociji LGBTI prava. Slično tome, obrazovni sistem propagira diskriminatorni jezik koji se uglavnom tiče bića LGBTI kao devijantno ponašanje ili duševna bolest, čime bi se dodatno ugradile ove priče u javno znanje i uticalo na oblikovanje budućih lidera i stručnjaka i na taj način doprinosi održavanju začaranog kruga homofobije i

¹ Inicijativa mladih za ljudska prava - Kosovo i Centar za razvoj društvenih grupa, Sloboda i Zaštita za lezbejke, homoseksualce, biseksualne i transrodne osobe na Kosovu, (Priština, Kosovo, novembar, 2013).

² Nacionalni demokratski institut, LGBTI javno mnjenje u zemljama Zapadnog Balkana, jun/jul 2015, (2015), https://www.ndi.org/LGBTI_Balkans_poll.

diskriminacije. Pored toga, porast verskog ekstremizma je povećao širenje netrpeljivosti i govora mržnje i zločina protiv pripadnika LGBTI zajednice. Tu nisu retki slučajevi onih u kojima verski lideri otvoreno koriste i promovišu govor mržnje i podsticanje zločina iz mržnje i ipak prolaze bez da se smatraju odgovornim uprkos zakonskim ograničenjima na snazi.

Sa namerom popunjavanja ovog prilično složenog mozaika o stanju LGBTI prava, ovaj

izveštaj daje sveobuhvatan pregled u 2016 godini. Izveštaj počinje sa osvrtom na pravni i institucionalni okvir značajan za LGBTI prava na Kosovu, prateći pregled postupaka preduzetih od strane organizacija civilnog društva, i zaključuje sa kratkim opisom predmeta koji su se pojavili tokom godine izveštavanja.

Zakonodavstvo

Ustav Republike Kosovo je visok garant ljudskih prava. Njegove vrednosti su ugrađene u principima ljudskih prava, jednakosti i nediskriminacije precizirane u članu 24 (1) koji propisuje da su svi jednaki pred zakonom i svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, nediskriminacije³ precizirano u članu 24 (1) koji propisuje da su svi jednaki pred zakonom i svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, bez diskriminacije, dodatno obezbeđuje zabranu diskriminacije na osnovu pola i seksualne orijentacije i drugih ličnih statusa među drugim osnovama⁴.

Ustav takođe obezbeđuje direktnu primenu međunarodnih ugovora o ljudskim pravima i instrumentima, uključujući Evropsku konvenciju o ljudskim pravima⁵ i tumačenje ljudskih prava i osnovnih sloboda dosledno odlukama Evropskom sudu za ljudska prava,⁶ kao preovlađujuće pružanje nacionalnih zakona i drugih akata javnih institucija⁷.

Nedavno izmenjeni zakoni u 2015 godini o zaštiti od diskriminacije⁸ i ravnopravnosti polova⁹ takođe pružaju visoke garancije za jednakost i nediskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije, pola, rodnog identiteta između ostalih. Dalje, Zakon o zaštiti od diskriminacije pruža zaštitu od diskriminacije koja se javlja u javnom i privatnom sektoru u

odnosu na razne oblasti kao što su zapošljavanje, profesionalne orijentacije i obuke, socijalne zaštite, socijalne povlastice, socijalni sadržaji, obrazovanje, stanovanje, pristup dobrima i uslugama koje su dostupne javnosti, fer tretman u sudskim postupcima, pravo učešća u nauci i kulturi, osiguranje lica, učešće u javnim poslovima, pristupu javnim mestima i svako drugo pravo predviđeno zakonom¹⁰. Pored toga, zaštita od diskriminacije je takođe predviđena zakoni- ma relevantnim za te oblasti, iako u pogledu zaštićenih razloga oni ne mogu biti inkluzivni kao Zakon o zaštiti od diskriminacije.

U suprotnom, u suprotnosti sa principima jednakosti predviđenim Ustavom¹¹ Zakon o porodici ograničava čin veridbe i braka licima samo suprotnih polova¹², na taj način zadržava istopolni brak nezakonitim. S obzirom na to da Zakonu o civilnom statusu¹³ nedostaju podzakonska rezervisanja za proces promene pola, dakle posebni zakoni kako bi se omogućila promene pola u zakonu koja bi mogla da pokrije modifikaciju podataka o javnim registrima i dokumentima, kao i usklađivanje sa svim drugim podacima održanim povodom tog pojedinca, bilo da se odnosi na socijalno osiguranje, penzije ili oporezivanje, potrebno je da se stavi na mesto¹⁴.

³ Ustav Republike Kosovo, 2008, c. I, član 7 (1).

⁴ Ibid, c. II, član 24 (2).

⁵ Ibid, c. II, član 22.

⁶ Ibid, c. II, član 53.

⁷ Ibid, c. II, član 22.

⁸ Zakon Br 05/L-021

⁹ Zakon Br 05/L-020

¹⁰ Zakon Br. 05/Z-021 o zaštiti od diskriminacije, 2015, c. I, član 2.

¹¹ Ustav Republike Kosovo, 2008, c. II, član 24, član 37.

¹² Zakon Br.2004/32 Porodični zakon Kosova, 2006, deo II, c. I, član 9, član 14.

¹³ Zakon Br.04/Z-003

¹⁴ Centar za razvoj društvenih grupa i Centar za jednakost i slobodu, Izveštaj: Socijalna zaštita i pristup zdravstvenoj nezi za transrodne osobe na Kosovu (Priština, Kosovo, decembar 2016).

U međuvremenu, Komisija Skupštine o ljudskim pravima, polna ravnopravnost, nestala lica i peticije juna 2016 godine, predstavile su svoj monitoring izveštaj o sprovođenju Zakona o zaštiti od nasilja u porodici preporučujući njegovu izmenu i puštanje u rad čitavog niza politika za pomoć žrtvama nasilja u porodici¹⁵.

Isto tako, u novembru 2016 godine, revizija Krivičnog zakonika zatražena od Kancelarije predsednika je započela¹⁶. Stvarni Krivični zakon Republike Kosova (CCRK) daje definiciju zločina i okolnosti koje opravdavaju krivičnu odgovornost tih zločina daljim

priznavanjem seksualne orijentacije, ali ne i rodnog identiteta kao otežavajuće okolnosti¹⁷. Iako ni seksualna orijentacija ni rodni identitet nisu navedeni kao zaštićeni zbog izazivanja mržnje¹⁸.

Na kraju, uprkos naprednom pravnom okviru sa nekim uočenim nedostacima koji će se, nadamo se, poboljšati blagovremeno, glavna prepona opterećenja na realizaciji ovih akata i samim tim u praktičnom pružanju garancije ljudskih prava uopšte, i LGBTI prava posebno.

¹⁵ Skupština Komisije za ljudska prava, ravnopravnost polova, nestala lica i peticije, Izveštaj sa preporukama za praćenje sprovođenja Zakona Br.03/Z-182 o zaštiti od nasilja u porodici, (30 jun, 2016).

¹⁶ Pregled Krivičnog zakonika i Zakona o krivičnom postupku je započeo], KOHA.net, 21 novembar, 2016, pristupljeno decembar 16, 2016, <http://koha.net/?id=27&l=143558>.

¹⁷ Kodeks Br.04/Z-082 Krivičnog zakonika Republike Kosovo, 2012, c. II, član 74 (2.12).

¹⁸ Ibid. c. XIV, član 187 (1).

Institucionalna odgovornost prema LGBTI pravima

Predsednik Republike Kosova, Hašim Tači je napravio važan korak u razbijanju tabua otvoreno govoreći i podržavajući LGBTI prava među političkim liderima i visokim državnim zvaničnicima. U svom inauguracijskom govoru, gospodin Tači je istakao raznolikost Kosovskog društva, naglašavajući na LGBTI zajednicu kao deo njega, i njegove ustavne dužnosti da zaštite individualna i kolektivna prava¹⁹. Štaviše, on je učestvovao u maršu povodom Međunarodnog dana borbe protiv homofobije i transfobije (IDAHOT) rame uz rame sa aktivistima ljudskih prava i međunarodnim i lokalnim predstavnicima²⁰. Nemajući za cilj promovisanje određenih političkih subjekata ili političkih vođa, međutim, to su važne radnje koje treba izneti u vezi sa njima kao dobar primer u ispunjavanju ustavne i zakonske obaveze da se promovišu ljudska prava i jednakost; ovo posebno imajući u vidu veliki društveni otpor LGBTI pravima i diskriminaciji i nasilju koje potiče od njega.

Skupština Kosova sa druge strane je pokazala kontradiktorne predanosti često pokazujući nesklad između njenih pozitivnih postupaka i kršenja zakonskih obaveza i dužnosti. Pored usvajanja progresivnih zakona, Komisija Skupštine o ljudskim

pravima, polna ravnopravnost, nestala lica i peticije su relativno otvorene za saradnju sa LGBTI organizacijama. Iako nisu uzete u obzir preporuke jedne LGBTI organizacije u vezi sa planom rada 2016 godine²¹ odbora Skupštine, u oktobru 2016 godine, Skupština Kosova je bila domaćin sastanka LGBTI Udruženja za jednaka prava za zapadni Balkan i Tursku (ERA), i tom prilikom je predsednica Komisije Skupštine g-đa Ljirije Kajtazi napravila uvodne reči.

Bez obzira na to, poslanici Skupštine često javno i privatno koriste pogrdne reči i govor mržnje protiv LGBTI zajednice. Slučajevi uvredljivog jezika od strane članova Skupštine su primećeni kontinuirano. Na primer, gospodin Gzim Keljmendi je javno govorio protiv LGBTI prava, navodeći da je njihova promocija u obliku marševa/parada neprihvatljiva. "Naši ljudi ne trebaju ovakve parade [pošto] je homoseksualnost bolest koja je naučno dokazana ... i vodeći uzrok uništenja porodice i pada nataliteta stanovništva"²². Ova izjava dolazi kao kontinuitet nekoliko sličnih onima od strane poslanika Skupštine uticala je na poziv LGBTI organizacija za ljudska prava za disciplinske postupke od strane Skupštine Kosova i istrage govora mržnje²³ koje nisu uzete u obzir. A kasnije, saopštenja za medije prisluškivanih telefonskih razgovora između poslanika Skupštine

¹⁹ "Govor predsednika Hašima Tačija na ceremoniji inauguracije", Predsednika Republike Kosova, 8 aprila, 2016, pristupljeno 17 novembar 2016, <http://www.president-ksgov.net/?page=2,84328#.VC2DITKZOu0>

²⁰ "Tači: Na Kosovu svako može voleti koga želi", Zeri, 17 maj 2016, pristupljeno 17 novembar 2016, <http://zeri.info/aktuale/90509/thaci-ne-kosove-secili-Mund-TE-dashuroje-secilin/>.

²¹ Centar za razvoj društvenih grupa, Komisija za ljudska prava, ravnopravnost polova, nestala lica i peticije - Skupština Republike Kosova, 4 februar 2016 godine.

²² Jednaka prava za sve Koalicije, Osuđujuće izjave od strane MP Keljmendi i poziv na disciplinske postupke koji se trebaju preduzeti od strane Skupštine Kosova, (2016).

²³ Ibid.

objavljeni u medijima su pokazali nekoliko slučajeva zvaničnika koristeći uvredljiv jezik protiv LGBTI zajednice²⁴. Ovo je zaista otkrilo površnost institucionalne posvećenosti prema vrednostima koje su usvojene u pravu i neodgovornosti koju ima javna kancelarija.

Kancelarija za dobro upravljanje, ljudska prava, jednake mogućnosti i nediskriminaciju (Kancelarija za dobro upravljanje - OGG) funkcioniše u okviru **Kancelarije premijera** kao svoj mehanizam saveta o oblastima dobrog upravljanja, ljudskih prava, jednakih mogućnosti i diskriminacije i ima nadzornu i savetodavnu ulogu ministarstava o istim pitanjima. Na osnovu ovih mandata²⁵, Vlada Republike Kosova u decembru 2013 godine, osnovala je Savetodavnu i Koordinacionu grupu (ACG) za LGBTI prava²⁶. ACG ima za cilj uspostavljanje redovnog partnerstva i saradnje između lokalnih i međunarodnih institucija i nevladinih organizacija (NVO) koje se bave zaštitom i promocijom LGBTI prava i preduzimanjem zajedničkih aktivnosti u prevenciji i borbi protiv diskriminacije LGBTI zajednice i podizanju svesti o ljudskim pravima, sa posebnim naglaskom na LGBTI prava²⁷, stoga se sastoji od predstavnika resornih ministarstava, tužilaštva, sudstva, policije, LGBTI prava i organizacije za ljudska prava.

Uspostavljanjem ACG jasno je došlo do značajnog institucionalnog čina posvećenosti na unapređenju i promociji LGBTI prava, iako se funkcionisanje toga suočava sa brojnim izazovima. Prvenstveno, pored toga u širem smislu za referencu, ACG nema pravila i procedure i to otežava njeno funkcionisanje, naročito u pogledu odgovornosti i odlučivanja. Na primer, ne postoji procedura kako bi se obezbedilo redovno učešće predstavnika izabranih institucija, kao što su one iz Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva rada i socijalnog staranja i Ministarstva za evropske integracije koje su bile odsutne u grupi skoro u potpunosti. Isto tako, ne postoji definicija odlučivanja u grupi, što omogućava nezakonite odluke. Pored toga, predstavnici određenih institucija nemaju moć da utiču na političke odluke u okviru svojih institucija; zato ovo predstavlja prepreku za institucionalnu koordinaciju i implementaciju preporuka ACG. Ovo se jasno manifestuje u slučaju Ministarstva obrazovanja, nauke i tehnologije (MONT) predstavnika koji nisu bili u stanju da obezbede ACG sa detaljnim informacijama o procesu reforme nastavnog plana i revizije udžbenika. Osim toga, predstavnik nije bio u stanju da uspostavi zvanični most komunikacije između MONT radnih grupa i ACG.

²⁴ Inicijativa mladih za ljudska prava - Kosovo, reakcija na upotreba uvredljivog jezika među poslanicima Republike Kosovo, (2016).

²⁵ Uredba Br.16/2013 o organizacionoj strukturi Kancelarije premijera, član 40/1.6. (2013).

²⁶ Odluka Br. 05/161, 2013.

²⁷ Ibid.

Od formiranja, ACG je izradila dva nacrt plana; prvi za period od maja 2015 - maja 2016 godine, a drugi nacrt plana za period od novembra 2016 – novembra 2018. Dok je prvi dokument uglavnom bio usmeren na doprinos različitih institucija za unapređenje politika protiv diskriminacije, drugi je bio dodatno unapređen razmišljajući o ograničenjima i nedostacima prvobitnog plana. Glavne oblasti obrađene u ovom nacrtu plana su: poboljšanje implementacije anti-diskriminacionih politika koje proizilaze iz zakona koji je na snazi, sa posebnim fokusom na obrazovanje kroz tekuće reforme nastavnog plana, i na zdravlje kroz implementaciju standarda SZO za nediskriminaciju; povećanje svesti građana o LGBTI pravima; Povećanje među-institucionalne koordinacije u okviru ACG; i konačno, unapređenje rada ACG i povećanje efikasnosti²⁸. Ipak, tokom 2016 godine, grupa se formalno sastala samo dva puta, 5 februara, 2 marta, a 16 marta je organizovala "Zajedničku konferenciju o očuvanju uključivanja podizanja svesti-obuke o ravnopravnosti LGBTI prava u Javnim institucijama Kosova "gde su preporuke ACG²⁹ bile predstavljene. Pored njih, prilikom IDAHOT, ACG je organizovala tematsku konferenciju prikupljanja lokalnih i međunarodnih predstavnike i aktivista za ljudska prava, u čijem slučaju je zgrada Vlade bila osvetljena sa duginim bojama.

Pored toga, rad ACG je značajno dopunjena sa dve godine *tvining projekta Evropske unije (EU) "Borba protiv homofobije i trans-fobije"* na čelu sa austrijskim Ludvig Boltz-

mann institutom za ljudska prava i uz podršku Finskog Nacionalnog instituta za zdravlje i zaštitu u cilju borbe protiv homofobije i transfobije, u okviru državnih institucija kroz izgradnju kapaciteta Kosovskih vlasti, kao i u javnosti. Dok je projekat završen u aprilu 2016 godine, preduzete su sledeće aktivnosti u vezi sa radom ACG.

Niz obuka trenera za državne službenike odobren unapred od strane ACG je sproveden od strane eksperata iz EU tvining projekta. Međutim, nijedna od LGBTI organizacija nije upoznata sa sadržajem obuke ili ko su bili treneri, dakle briga o tome da li je obezbeđen kvalitet za izvršenu obuku je podignut, uglavnom zbog toga što su obučeni učesnici pokazali nedostatak osnovnog znanja o LGBTI pitanjima, uključujući terminologiju, a to je značajno važno jer su mislili da obučavaju svoje vršnjake o LGBTI pitanjima i pravima.

Smernice o tome kako da se identifikuje diskriminacija (sa posebnim osvrtom na pol i seksualnu orijentaciju) u udžbenicima predstavlja koristan alat za pomaganje MONT u procesu reforme nastavnog plana i pregled udžbenika, ali ne postoji zvanična potvrda da se ovaj dokument koristi od strane relevantne radne grupa u MONT, jer nije bilo potvrde o tome, pre svega zbog nedostatka direktne komunikacije između grupe koja je u pitanju i ACG. Isto tako, *smernice za izradu strateškog pristupa prema komunikaciji o jednakom tretmanu LGBTI na Kosovu za Kosovske institucije* je koristan dokument

²⁸ Republika Kosovo - Kancelarija Premijera - Kancelarija za dobro upravljanje, Nacrta plana rada za Savetodavnu i koordinacionu grupu i Prava zajednica (LGBT) za period novembar 2006 - novembar 2018.

²⁹ Republika Kosovo, Kancelarija Premijera - Kancelarija za dobro upravljanje, "Preporuke o očuvanju i uključivanju održivosti podizanja svesti obuke o ravnopravnosti LGBTI prava zajednica u javnim institucijama Kosova", u Zajedničkoj konferenciji za očuvanje uključivanje o podizanju nivoa svesti-obuke o pravima ravnopravnosti LGBTI u javnim institucijama na Kosovu (Priština, Kosovo, 2016).

pripremljen za ili institucije, ali nažalost, nema informacija da se sada koristi bilo koji od njih.

Osim toga, dokument sa kratkom izradom monitoringa i evaluacije, zatim predstavljanje mehanizma za monitoring u Finskoj je sastavljen. Dokument koji je već odobren od strane ACG preporučuje ACG da služi kao nacionalni *mehanizam monitoringa i evaluacije koji se odnosi na poštovanje,*

zaštitu i promociju nediskriminacije i LG-BTI prava. Ova preporuka je zaista izazvala debatu o tome da li se ACG može dati uloga s obzirom da je pre svega državna struktura i kao takva može narušiti podjelu vlasti, institucionalne hijerarhije i mešanje u domenu nezavisnih institucija. Osim toga, postavlja se pitanje da li ACG može preuzeti odgovornost za sam monitoring i ako ne, ko bi nadgledao rad ACG.

Sprovođenje zakona za LGBTI prava

Za veliki broj LGBTI osoba, *policija* je vodila listu institucija za koje su svesni, i gde bi na kraju prijavili slučajeve nasilja nad njima³⁰. To je uglavnom zbog opšte svesti i lakoće pristupa umesto poverenja u institucije, što je svakako oštećeno prethodnim tretiranim slučajevima nesposobnosti i kršenja zakona. Ipak, tokom proteklih godina, veliki naponi su učinjeni u uspostavljanju dobre saradnje između LGBTI organizacija i policije koja je dala pozitivne rezultate. Naime, zapaženo je povećanje broja oficira policije u zajednici, dok Kosovska Akademija za javnu bezbednost nastavnih planova i programa za pripadnike Kosovske policije u toku unutar ljudskih prava takođe obuhvata LGBTI prava.

Tokom 2016 godine, bilo je četiri (4) prijavljena slučaja policiji, među kojima jedan (1) slučaj navodnog kršenja zakona od strane Kosovske policije, baveći se LGBTI, slučaj je podnet Instituciji Ombudsmana (OI) za sprovođenje istrage, o kojoj još uvek nije obezbeđen odgovor (vidi dole "Slučaj gej para prisiljen da napusti iznajmljeni stan, od strane vlasnika", str.52). Pored toga, zbog nedostatka mehanizma za praćenje, postoji nesaglasnost podataka o broju slučajeva prijavljenih policiji i tužilaštvu i onih koji upravljaju sudovima, koji su donekle smanjeni kao rezultat saradnje između predstavnika ovih institucije u okviru ACG.

U međuvremenu, podaci iz ranijih studija su pokazali za *tužioce* kao najveći otpor LGBTI pravima među gotovo svim državnim službenicima. Dok se relativno mali broj intervjuisanih tužilaca slaže da postoji nasilje nad LGBTI zajednicom, polovina njih poriče da postoje LGBTI lica gde oni žive, sa jednim od njih koji tvrdi da LGBTI prava ne treba da budu zaštićena³¹. Ovo nije dalo mnogo nade u smislu podizanja optužnice o kršenju LGBTI prava.

Pored brojnih slučajeva nasilja, govora mržnje, i zločina iz mržnje na osnovu seksualne orijentacije prolazi nezapaženo od strane tužilaštva, postoji tendencija da se izbegnu optužnice po ovom osnovu i na osnovu prijavljenih slučajeva. U slučaju koji je prijavljen tužilaštvu u junu 2016 godine, kada su dvojica muškaraca bili meta nasilja dva mladića zbog svoje seksualne orijentacije, sud je podigao optužnice protiv počinitelaca za krivično delo lake telesne povrede, ali je odbacio jednu od njih iz optužbe za izazivanje nacionalne, rasne, verske ili etničke mržnje, razdora ili netrpeljivosti. Osim toga, *sud* je zabeležio da su uvrede nastale na osnovu seksualne orijentacije, ali ne i da su krivična dela počinjena po ovom osnovu, čime bi se to kvalifikovalo kao zločin iz mržnje na osnovu seksualne orijentacije (vidi dole "Prvi slučaj rešen od strane suda", str.51).

³⁰ Inicijativa mladih za ljudska prava - Kosovo i Centar za razvoj društvenih grupa, Sloboda i Zaštita za lezbejke, gejeve, biseksualne i transrodne osobe na Kosovu, (Priština, Kosovo, novembar 2013).

³¹ Ibid.

opštoj nadležnosti⁴², ove jedinice nisu pružile do sada nikakav doprinos promociji LGBTI prava⁴³. Prethodne studije su pokazale veliku nesposobnost zvaničnika za ljudska prava da se ukaže na LGBTI prava. Pored nedostatka inicijative da se komunicira sa LGBTI organizacijama koje su deo svoje odgovornosti, a značajan deo zvaničnika za ljudska prava ima ograničeno znanje o LGBTI pitanjima i pravima⁴⁴, dok u nekim slučajevima postoji potpuno poricanje LGBTI zajednica ili opiranje LGBTI pravima⁴⁵.

Na primer, 18 maja 2015 godine, u Kancelariji za ljudska prava Opštine Priština podnesena je prijava protiv pripadnika osoblja Direkcije javnih usluga, zaštite i spašavanja u opštini Priština, za verbalno zlostavljanje predstavnika jedne LGBTI organizacije koji je otišao da prethodno preuzme odobrenje za korišćenje javnog prostora kako bi označio IDAHOT⁴⁶. 'Pederi', prepuni smo pederskih aktivnosti', 'trebamo pokupiti našu decu i živeti u šumi, i tako oni neće videti ove stvari', 'Recite Žbogaru da ide u svoju zemlju i organizuje ove aktivnosti, 'ne nedostaje nam više pedera', bili su izrazi Opštinskog zvaničnika protiv koga je podnesena žalba za diskriminaciju (maltretiranje), prema Antidiskriminatornom zakonu, zasnovana na seksualnoj orijentaciji⁴⁷. Ipak, uprkos izraženoj predanosti direktora Direkcije javnih usluga, Zaštite i Spašavanja u Prištini da neće biti dozvoljen nijedan slučaj neadekvatnog ponašanja⁴⁸, Jedinica za ljudska prava čuti prema istrajnosti podnosi-

oca žalbe da dobije informacije o napretku predmeta, izbegavajući pisanu komunikaciju. Od tada nema podataka o slučaju koji je primljen od nijednog zvaničnika iz Opštine Priština. Ovo je zaista važno pitanje koje treba razmotriti od strane OGG prilikom izrade podzakonskih akata potrebnih Zakonom o zaštiti od diskriminacije, zakonske obaveze sa kojima se OGG do sada nije susrela, uprkos periodu od 6 meseci definisanim zakonom⁴⁹.

³² Avokati i Popullit Hilmi Jashari flet për shamitë dhe LGBT" [Ombudsman Hilmi Jašari govori o maramama i LGBT], Kallko.com, 9 jula 2015, pristupljeno 6 decembra 2013, <https://www.youtube.com/watch?v=JXwB-HYANJ0&feature=youtu.be>

³³ Centar za razvoj društvenih grupa i Centar za jednakost i slobodu, E-mail za Shqipe Mala, April 12, 2015.

³⁴ Centar za razvoj društvenih grupa i Centar za jednakost i slobodu, E-mail Kancelariji Ombudsman-a, April 19, 2016.

³⁵ Centar za razvoj društvenih grupa, E-mail za Hilmi Jasari-ja i Artu Ibrahimimi, September 21, 2016.

³⁶ Ibid

³⁷ Centar za razvoj društvenih grupa. E-mail za Hilmi Jasari-ja i Artu Ibrahimimi, November 7, 2016.

³⁸ Zakon 05/L -019 Ombudsman, 2015, c. I/član 1.

³⁹ Zakon Br. 05/L-021 za Zastitu od Diskriminacije, 2015, c. I, član 9 (2.12).

⁴⁰ Administrativne instrukcije Br. 2011/04 o Izmenama i Dopunama Administrativnih uputstava 2011/01 o osnivanju Jedinica za Ljudska Prava u Opštinama, 2011, član 1.

⁴¹ Zakon Br. 05/L-021 za Zastitu od Diskriminacije, 2015, c. IV, član 27 (1.5).

opštoj nadležnosti⁴², ove jedinice nisu pružile do sada nikakav doprinos promociji LGBTI prava⁴³. Prethodne studije su pokazale veliku nesposobnost zvaničnika za ljudska prava da se ukaže na LGBTI prava. Pored nedostatka inicijative da se komunicira sa LGBTI organizacijama koje su deo svoje odgovornosti, a značajan deo zvaničnika za ljudska prava ima ograničeno znanje o LGBTI pitanjima i pravima⁴⁴, dok u nekim slučajevima postoji potpuno poricanje LGBTI zajednica ili opiranje LGBTI pravima⁴⁵.

Na primer, 18 maja 2015 godine, u Kancelariji za ljudska prava Opštine Priština podnesena je prijava protiv pripadnika osoblja Direkcije javnih usluga, zaštite i spašavanja u opštini Priština, za verbalno zlostavljanje predstavnika jedne LGBTI organizacije koji je otišao da prethodno preuzme odobrenje za korišćenje javnog prostora kako bi označio IDAHOT⁴⁶. 'Pederi', prepuni smo pederskih aktivnosti', 'trebamo pokupiti našu decu i živeti u šumi,

i tako oni neće videti ove stvari', 'Recite Žbogar da ide u svoju zemlju i organizuje ove aktivnosti, 'ne nedostaje nam više pedera', bili su izrazi Opštinskog zvaničnika protiv koga je podnesena žalba za diskriminaciju (maltretiranje), prema Antidiskriminatornom zakonu, zasnovana na seksualnoj orijentaciji⁴⁷. Ipak, uprkos izraženoj predanosti direktora Direkcije javnih usluga, Zaštite i Spašavanja u Prištini da neće biti dozvoljen nijedan slučaj neadekvatnog ponašanja⁴⁸, Jedinica za ljudska prava čuti prema istrajnosti podnosioca žalbe da dobije informacije o napretku predmeta, izbegavajući pisanu komunikaciju. Od tada nema podataka o slučaju koji je primljen od nijednog zvaničnika iz Opštine Priština. Ovo je zaista važno pitanje koje treba razmotriti od strane OGG prilikom izrade podzakonskih akata potrebnih Zakonom o zaštiti od diskriminacije, zakonske obaveze za kojima se OGG do sada nije susrela, uprkos periodu od 6 meseci definisanim zakonom⁴⁹.

⁴² Ibid, član 7.

⁴³ Inicijativa Mladih za Ljudska Prava – Kosovo i Centar za razvoj društvenih grupa, Sloboda i zastita za Lezbejke, Homoseksualce, Biseksualce i Transrodne osobe na Kosovu, (Pristina, Kosovo, Novembar 2013).

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Agim Margiljaj vs Opština Priština – Odeljenje Javnih Servisa, Zaštita i Spasavanje, (2015) Žalba.

⁴⁷ Zakon Br.2004/3 Protiv Diskriminacije, 2004, c. I, član 2(a), član 3(c), član 4(i)(m).

⁴⁸ Adrian Gaši, Imejl za Agima Margiljaj, Maj 20, 2015.

⁴⁹ Zakon Br. 05/L-021 za Zaštitu od Diskriminacije, 2015, c. I, član 11, c.IV, član 26.

Medijska izveštavanja o LGBTI pitanjima

Medijsko izveštavanje koje se tiče LGBTI zajednice pokazalo je poboljšanja iz prethodnih godina. Bez obzira na plitko i neadekvatno informisanje novinara o LGBTI pitanjima i pravima došlo je do uzdržavanja od uvredljivog jezika i zloupotrebe izveštavanja. Osim toga, pri izveštavanju i bavljenjem LGBTI pitanjima, štampani mediji kao i elektronski su na neki način unapredili svoj pristup iz verskog i moralnog aspekta kada se radi o ljudskim pravima. Ipak, upotreba uvredljivih

komentara u onlajn medijima i dalje ostaje ozbiljan problem. Raniji izveštaj o praćenju je identifikovao komentare hiljada čitalaca o vređanju i ponižavanju LGBTI zajednice u različitim novinskim portalima, promovišući mržnju i pozivajući na nasilje zasnovano na seksualnoj orijentaciji koje su dozvoljene zbog medijske neodgovornosti i njihove nedeljne uređivačke politike⁵⁰. Slična situacija bez evidentnih poboljšanja nastavljena je i tokom 2016 godine, uzrokujući da LGBTI zajednica ostane glavni cilj govora mržnje u komentarima onlajn medija koji odgovorno služe za jačanje platforma homofobije.

Doprinos LGBTI organizacija

Nastojanja za promovisanje i zaštitu LGBTI prava i osnaživanje LGBTI zajednice su uglavnom preneti u okviru aktivnosti i posvećenosti tri nevladine organizacije - Centar za razvoj društvene grupe (CSGD), Centar za jednakost i slobodu (CEL) i Centar za socijalnu emancipaciju (QESH) i njihove aktivnosti su pokrile brojne oblasti koje utiču na različite probleme.

Osim njihovog doprinosa na ACG, LGBTI organizacije su **pokrenule i održavale saradnju sa nekoliko institucija** za zalaganje i olakšavanje unapređenja LGBTI prava. Na ovaj način, LGBTI organizacija u okviru ERA Udruženja i u saradnji sa Vladom Kosova bila

je domaćin prve LGBTI regionalne konferencije ove vrste. Za vreme trodnevne **konferencije "Zašto zakoni nisu dovoljni!"** (6-8 Oktobar) koja je okupila stotine zvaničnika za LGBTI i ljudska prava, vladini predstavnici Zapadnog Balkana, Turske i međunarodni predstavnici zajednica, naglašene su prepreke u implementaciji zakona, konferencija istovremeno ima za cilj da se uspostavi regionalne platforme nacionalnih organa i organizacija kako bi razmenjivali najbolje prakse i povećali vidljivost LGBTI pokreta u regionu.

Bez obzira na dobrom regionalnom povezivanju, Kosovski LGBTI pokret centralizovan u Prištini, bez prisustva u ostalim regionima u zemlji čime se pojačava postojeći društveni utisak o tome kao o kos

⁵³ Youth Initiative for Human Rights - Kosovo, In the Name of Freedom of Expression, (Prishtina, Kosovo, January, 2014).

mopolitskom pokretu. Stoga, sa namerom da dodje do verovanja i širenja svog dometa, organizovan je niz javnih debata za promociju LGBTI prava u Peći, Prizrenu i Severnoj Mitrovici. U skladu s tim, ovo je bio pokušaj da se izgrade partnerstva i da se motivišu lokalne organizacije civilnog društva kako bi LGBTI pitanja bila bliza njihovom delokrugu rada. Dok su na centralnom nivou LGBTI organizacije već **izgradile koaliciju** sa drugim organizacijama za ljudska prava, tako su i poboljšani uticaj i efikasnost njihovog zalaganja. Oni su pridruženi koje EU finansiranim Jednakim pravima za sve Koalicije (ERAC), fokusirana na zaštiti i promociji osnovnih ljudskih prava ugroženih i / ili marginalizovanih grupa, kao što su etničke manjinske zajednice, žene, mladi i LGBTI zajednica.

Dok vidljivosti LGBTI zajednice i njihovog zahteva za ostvarivanje njihovih prava garantovanih Kosovskim zakonima povećan je od strane **IDAHOT marša** (17 maj) i koncert koji je organizovan treću godinu za redom u centru Prištine. Za razliku od prethodnih marševa, marš 2016 godine pod nazivom "Naša Ljubav je Ustavna" pozvao je Vladu i Parlament Republike Kosova za izmenu Porodičnog zakona⁵¹ i da shodno tome legalizuje istopolne brakove na osnovu prava i principa predviđenih Ustavom⁵². IDAHOT maršu su prisustvovali predsednik Republike Kosova, Hašim Tači, bivši predsednik gospođa Atifete Jahjaga, potpredsednik Evropskog parlamenta g-đa Ulrike Lunaček, američki ambasador na Kosovu g-din Greg Delavie, i mnoge druge vlade, međunarodna zajednica i predstavnici civilnog društva, kao

i ljudskih prava i LGBTI aktivisti. Okupljanje je urađeno pod snažnom zaštitom policije, iako nisu приметili nikakve planirane pretnje, mirno je i završen. I pored toga, događaj je praćen suprotstavljenim reakcijama, uključujući političare i poslanike, dok je predstavnicima LGBTI organizacija prećeno smrću, a takvi slučajevi su prijavljeni policiji. Povećan broj komentara govora mržnje bili su prisutni u onlajn medijima.

Osim toga, na vidljivost LGBTI zajednica svakako utiču kampanje za podizanje svesti. Septembra 2016 godine, CEL je pokrenuo "**IZVEŠTAJ**" kampanju podstičući LGBTI osobe da prijave slučajeve nasilja nad njima u policiji i da prijave svoje slučajeve koji su u pitanju organizaciji bez obzira na to da li su oni bili spremni da se jave policiji. Kampanja koristi različite načine distribucije poruka koja je takođe praćena sa informacijama o pravnoj pomoći. S obzirom na visoku nespremnost LGBTI žrtava da prijave svoje slučajeve, LGBTI organizacije generalno čine napore za poboljšanje ove situacije i podržavaju žrtve kroz službu **pravne pomoći**, koja je dosledno pružana. Kao posledica toga, došlo je do povećanja prijavljenih slučajeva pred nadležnim institucijama.

Sa druge strane, tokom 2016 godine, šest (6) osoba prijavilo je svoje slučajeve CEL-u, od kojih su dva (2) dobili pomoć da stignu do LGBTI skloništa "STREHA" u Tirani, Albanija, na zahtev žrtve. Oba slučaja su ugrožena; fizički i psihički zlostavljani od svojih porodica, zbog toga primorani da žive u nesigurnom okruženju. Osim toga, četiri (4) druga lica traži informacije o pro

⁵¹ Zakon Br.2004/32 Porodični Zakon Kosova, 2006, II deo, c. I, član 9, član 14.

⁵² Ustav Republike Kosovo, 2008, c. II, član 24, član 37.

cedurama za traženje azila. Takvi slučajevi koji zahtevaju podršku za **traženje azila** su relativno česti među LGBTI osobama koje se suočavaju sa porodičnim nasiljem, diskriminacijom i uznemiravanjem, i dalje je podrška LGBTI organizacija ograničena na pismo podrške za žrtve koje su prijavile svoje slučajeve policiji ili su oni propali u državnim institucijama. Sve žrtve su odbile da prijave svoje slučajeve policiji kako to obično biva u slučajevima gde je porodica počinitelj. Osim toga, CEL je obezbedio onlajn platformu izveštavanja za žrtve koje žele da ostanu anonimne. Četiri (4) onlajn prijavljenih slučajeva izjasnili su se da su doživeli seksualno uznemiravanje u porodici i na javnim mestima jedna (1) žena i dva (2) muškarca) i seksualno zlostavljanje u školi jedna (1) muška osoba). S obzirom na to, u mnogim slučajevima, LGBTI osobe nisu svesne dostupnosti pravne zaštite i da li ili kako se to odnosi u njihovim slučajevima, učinjeni su trajni naponi na **podizanju svesti i izgradnji kapaciteta** LGBTI zajednice.

Ipak, s'obzirom da broj prijavljenih slučajeva ne predstavlja istinsku diskriminaciju i počinjeno nasilje nad pripadnicima LGBTI zajednice i da se posledice toga ogledaju u dobrobiti zajednice, a kao zaokret, obe organizacije CEL i CSGD su obezbedjivale **psihološku podršku**. Podaci udruženih psihologa i stručnjaka za mentalno zdravlje ukazuju na visok stepen korelacije između ignorisanja sredine i psihičkog nasilja, kao i druge poteškoće koje se susreću. U skladu s tim, većina članova zajednice je tražila pomoć zbog problema u korelaciji sa emocionalnim poremećajima (različite

vrste poremećaja anksioznosti kao što su opšte nespokojstvo ili socijalna anksioznost, depresivni poremećaj); impulsivna i preteća ponašanja (zloupotreba alkohola); međuljudski problemi (uglavnom sukobi u porodici); maltretiranja od strane porodice i prijatelja - što je najčešći problem; i problemi u romantičnim vezama. Malom broju osoba je dijagnostikovano posttraumatski stresni poremećaj (trauma i seksualno zlostavljanje)⁵³.

Kao posledica netolerantnog društva i visokog stepena homofobije često samih internalizovanih LGBTI lica, glavne zabrinutosti LGBTI osoba uključuju: (1) *razumevanje i prihvatanje njihove seksualne orijentacije* (često pate od unutrašnjih sukoba kao osećanja stida i gađenja i istovremeno potreba za prihvatanjem njihove orijentacije, u nekim slučajevima je приметna samo sramota i nezadovoljstvo sobom); (2) *upravljanje strahom od otkrivanja njihove seksualne orijentacije od porodice ili drugih*; i (3) *razvoj dugoročnih romantičnih veza*⁵⁴.

Pored toga, zbog visoke ranjivosti LGBTI zajednice na seksualno prenosive bolesti, CSGD konstantno radi na **prevenciji, savetovanju i testiranju na virus humane imunodeficijencije infekcije / sindrom stečene imunodeficijencije (HIV / AIDS)**. Tokom 2016 godine, CSGD usluge su dostigle hiljadu i pet stotina (1500) osoba koje su jednom ili više pružene tokom godine. U tom smislu, sprovedeno je šest stotina (600) savetovanja i testiranja na HIV / AIDS, a pedeset hiljada (50000) kondoma i pedeset hiljada (50000) lubrikanata su dostavljeni za LGBTI osobe.

⁵³ Interno izveštavanje Zdravstvene Fondacije Kosova u Centru za ravnopravnost i slobodu (Decembar 2016).

⁵⁴ Ibid.

Napadi na LGBTI aktiviste

Napadi i pretnje protiv LGBTI aktivista nisu retke. Prateći tri slučaja pretnji smrću protiv Rajmonde Silbije i Arbena Fezaja koji su se desili u oktobru 2014, nakon što su dali izjavu za javnost povodom Međunarodnog dana autovanja u čijim slučajevima policija nije pružila nikakve informacije do sada, još jedan slučaj zastrašivanja je usledio protiv Agima Margiljaja.

Nakon komentara u vezi situacije sa LGBTI pravima na Fejsbuku, gospodin Margiljaj je dobio javno zastrašivanje od svog bivšeg druga iz razreda.

*“ Agime, kunem se u sve što hoćeš, da si moj j*beno bih te upucao sa puškom dvocevkom i ne bih se postideo. I ne samo tebe nego svakog pedera. Bog je namerno stvorio dva pola, a ti braniš j*bače u d*pe. Da se nisi usudio da mi se pojaviš jer ćemo te gadno razbiti!”* bile su reči upućene žrtvi. Nekoliko dana nakon što je slučaj prijavljen policiji, izvršilac je zvao nekoliko puta žrtvu tražeći od njega da povuče slučaj. Pored toga, žrtva je kontaktirana od strane oca počinioca koji je tražio pomirenje. Slučaj nije povučen; nekoliko meseci kasnije, tužilaštvo je kontaktiralo žrtvu za koju su smatrali da nije više ugrožena od strane izvršioca i slučaj je odbačen.

Lažni branitelji ljudskih prava

Osim LGBTI organizacija, brojne organizacije za ljudska prava promovišu i zastupaju LGBTI prava u okviru opšteg okvira koja je ograničena na nekoliko ljudskih prava. Za većinu organizacija za ljudska prava, isto kao i za društvo u celini LGBTI prava predstavljaju pitanje stida nametnuto kao zapadne norme, želeći da ga izbegnu "demoniziraju društvo", da ostanu u onome što je društveno prihvatljivo ili da se sami zaštite od mogućeg etiketiranja sa članovima LGBTI zajednice, da odstupe baveći se ovim pravima u svom diskursu o ljudskim pravima. Na neki način, oni doprinose da LGBTI prava i dalje budu tabu.

Pored svega ovog, pad međunarodnih sredstava za Kosovo, odnosno kontrakcija sredstava za NVO uz prioritet LGBTI prava u agendi donatora, došlo je u poslednjih nekoliko godina i ohrabrilu mnoge NVO za osmišljavanje projekata koji se odnose na unapređenje LGBTI prava. Ovo, u stvari, pokazuje svoju negativnu stranu, uzrokuje da organizacije ne zastupaju vrednosti LGBTI prava i njihove vrednosti za implementaciju projekata u cilju dobrobiti svog postojanja bez istinske posvećenosti unapređenja prava ove zajednice. To često odjekuje u kontradiktorne i lažne stavove i (u) dela tih organizacija. Zaista, ova kontroverza o standardima ljudskih prava i nije ograničena na nedostatak sredstava, ali je i podržana od strane velikog broja lažnih aktivista za ljuds-

ka prava koji su služili u mnogim organizacijama sa misijom o ljudskim pravima.

Kontradiktorni postupci branilaca ljudskih prava, promoteri vladavine prava i tehničkog osoblja koje radi u NVO, tvrde da se vode principom nediskriminacije najčešće pojavljujujući se zbog uvredljivih i pogrdnih poruka LGBTI zajednici na društvenim medijima. Shodno tome, jula 2016 godine CSGD je podneo žalbu partnerskoj NVO⁵⁵ protiv njenog osoblja sa kojima su imali blisku saradnju zbog njihovih homofobičnih stavova i propagiranja govora mržnje protiv LGBTI zajednice na svom Fejsbuk profilu. Oni su takođe zatražili od NVO u pitanju da se preuzmu konkretni koraci u skladu sa njihovim internim propisima i važećim zakonima na Kosovu⁵⁶. Ipak, organizacija je odgovorila da su našli dovoljno dokaza koji bi opravdali shvatanje CSGD i da je njihova žalba bila velika uvreda za organizaciju⁵⁷. Nakon upornosti CSGD, data je usmena primedba na osoblje NVO koje se izvinilo u odgovoru.

Nešto kasnije, decembar 2016 godine, praćen je sličnim slučajem. Jedan od CSGD i CEL partnera u koaliciji za ljudska prava napravio je ponižavajući Fejsbuk status ciljajući žene, etničke manjine, mlade i LGBTI zajednicu. Držeći se na visokom položaju u organizaciji koja je predana dokumentovanju i rešavanju slučajeva diskriminacije, govora mržnje i nasilja najranjivijih populacija na Kosovu, kao što su žene, etničke zajednice

⁵⁵ Za potrebe poverljivosti i zbog cuvanja ugleda navedene NVO / Koalicije, njihova imena neće biti otkrivena u ovom izveštaju, dok u literaturi oni će biti označeni kao Anonimni.

⁵⁶ Centar za razvoj društvenih grupa, Imejl za Nepoznato NVO, 13. Jul, 2016.

⁵⁷ Anonimna NVO, Odgovoreni Imejl za Razvoj Socijalnih Grupa, 14. Jul, 2016.

i LGBTI zajednica, počinitelj se suočio sa inicijalnom žalbom LGBTI organizacija⁵⁸ praćene žalbom celog partnerstva⁵⁹. Pored osuđivanja partnerskih stavova, žalba naglašava zabrinutost da se usluge koje pruža

ta NVO ne mogu posmatrati poštenim i nepristrasnim i tako sumnjaju u prisvajanje njihove pomoći za žrtve nasilja i diskriminacije. Zauzvrat, ostalo je na datoj NVO da obezbedi koaliciju sa predlogom mera koje treba preduzeti u ovom slučaju.

⁵⁸ Centar za razvoj društvenih grupa, Imejl za Aninimnu Skupinu, 05.Decembar, 2016.

⁵⁹ Nepoznati Koalicioni sastanak, 07.December, 2016.

Prijavljeni slučajevi pred relevantnim institucijama

1. Prvi slučaj resen na sudu

U junu ove godine, dva gej muškarca, uposlenici CSGD bili su meta nasilja tokom sprovođenja terenske aktivnosti ciljajući LGBTI zajednicu. Dok je jedna od žrtava obavljala poslove na javnom prostoru, prišla su mu dva muškarca koji su nakon pitanja o njegovom poslu počeli sa verbalnim i fizičkim napadima protiv njega. U međuvremenu, druga žrtva koja je večerala u blizini u restoranu brze hrane nazivana je uvredljivim rečima i fizički napadnuta od jednog prestupnika a drugi počinitelj ga je sprečio da pobjegne.

Slučaj je prijavljen policiji, koja je po dolasku na lice mesta uhapsila jednog od prestupnika dok je drugi uspeo da pobjegne. Nakon toga, žrtva je posetio doktora u čijem su izveštaju zabeležene relativno lake povrede na desnoj strani lica oko očiju i nosa. Nakon svedočenja žrtava otvoreno navodeći svoju seksualnu orijentaciju i njihove aktivnosti kao glavni motiv napada, predmet dalje obrađuju u Osnovnom tužilaštvu što je rezultiralo podnošenjem optužnice protiv dva prestupnika. Optužnica je zasnovana na dva krivična dela: 1) izazivanje nacionalne, rasne, verske ili etničke mržnje, razdora ili netrpeljivosti suprotno članu 147, stav 1 CCRK počinjeno u saizvršilaštvu suprotno odred-

bama člana 31. CCRK; i 2) napad u suprotnosti sa članom 187, stav 1 CCRK počinjeno u saizvršilaštvu u suprotnosti sa članom 31. CCRK⁶⁰.

Odlukom predpretresnog sudije počinio-ci su ostali u kućnom pritvoru od 14 juna 2016 godine, do 13 jula 2016 godine. Ipak, na prvom i drugom ročištu Osnovnog suda jedan od počinitelja nije bio prisutan, a na trećem je bio doveden u sud od strane policije sa nalogom sudije o slučaju, a tog dana Osnovni sud je utvrdio da je glavni prestupnik kriv za krivično delo izazivanja mržnje i krivičnog dela nanošenja lakih telesnih povreda nakon prekvalifikovanja krivičnog dela lake telesne povrede i osuđen na jedinstveno vreme zatvora od pet (5) meseci. Dok drugi optuženi nije proglašen krivim za krivično delo izazivanja mržnje, ali jeste krivim za krivično delo lake telesne povrede koje je počinjeno u saizvršilaštvu sa glavnim optuženim i osuđen je na četiri (4) meseci zatvora, koje bi bilo ukinuto pod uslovom da okrivljeni ne počini novo krivično delo u periodu od jedne (1) godine. U svojoj odluci, Sud je utvrdio da su žrtve vređane na osnovu njihove seksualne orijentacije, ali ne dokazuje da su krivična dela počinjena zbog seksualne orijentacije žrtava⁶¹.

⁶⁰ Centar za razvoj društvenih grupa, Studija Slučaja: Tretiranje LGBT slučajeva u Parvosudnom Sistemu Kosova, (Prishtina, Kosovo, Decembar 2016).

⁶¹ Ibid.

2. Slučaj gej para nasilno isteranog od vlasnika iznajmljenog stana

Gej par koji je živio u iznajmljenom stanu bio je fizički napadnut i verbalno vređan zbog svoje seksualne orijentacije od strane njihovog stanodavca i njegove porodice. Kada je gazda otkrio da su njegovi stanari bili gej par, vređao ih je i fizički napao, nanevši im telesne povrede, psihičke traume i ostavio žrtve privremeno bez stanovanja. Nakon fizičkog napada, žrtve su prijavile slučaj policiji. Nakon izjave žrtava, policija ih je ispratila da uzmu svoje lične stvari iz iznajmljenog stana. Vlasnik je ponovo vređao i pretio žrtvama, ovaj put uz prisustvo dva svedoka i osam policajaca.

“Pederi ... ne možete da mi pobegnute... Naći ću vas čak i u Americi ako stignete tamo” bile su preteče reči vlasnika prema žrtvama iskazanim u prisustvu policije. Ipak, uprkos policiji kao svedoku na direktnu pretnju dokumentovanu u svom izveštaju nisu preduzeli dalje mere. Međutim, od jula 2016, kada se slučaj dogodio žrtve nisu dobile nikakvu informaciju o napretku u njihovom slučaju.

Bez obzira na ovu situaciju, žrtve i predstavnici CSGD podneli su prijavu protiv Kosovske policije u Kancelariji Ombudsmana, sumnjajući da je neaktivnost policije prema pretnjama vlasnika ka žrtvama u njihovom prisustvu zakonito prema žrtvama, kada su prijavili slučaj policija ih je uveravala da, ako stanodavac ne bi dozvolio da uzmu stvari ili ih napadne, oni bi ga uhapsili. Ipak, slično kao i Kosovska policija, Kancelarija Ombudsmana nije obezbedila žrtvama ili predstavnicima CSGD bilo kakvu informacije

o toku predmeta i nije pokrenula postupak za navodnu diskriminaciju u pristupu stanovanja na osnovu seksualne orijentacije.

3. Slučaj nasilja u porodici protiv maloletnika

U junu ove godine, muško dete koje je bilo žrtva nasilja u porodici na osnovu percepcije pripadnosti LGBTI zajednice je upućeno na podršku CSGD koji je odmah pomogao žrtvi prijavljujući slučaj u policijskoj stanici, odgovarajućoj jedinici za nasilje u porodici.

Policija je obavestila službenika za zaštitu žrtava i Centar za socijalni rad da budu prisutni tokom svih procesnih koraka u intervjuisanju žrtve. Međutim, samo je Službenik za zaštitu žrtava odgovorio na poziv, pa policija nije imala drugog izbora nego da nastavi slučaj bez prisustva predstavnika Centra za socijalni rad. Žrtva je smeštena u sklonište za žrtve nasilja u porodici na jedan dan.

Budući da je ovo bio slučaj nasilja u porodici i žrtva dete negira pripadnost LGBTi zajednici, CSGD smatra da predmet ne spada u okvir organizacije; stoga se predmet prenet na nadležnu organizaciju - Terre des Hommes. Dobijena informacija iz ove organizacije je da je žrtva ostala u skloništu samo 24 sata i vratila se porodici posle toga

4. Slučaj pred Osnovnim sudom - Odeljenje za teška krivična dela

U maju 2015 godine, gej muškarac je silovan na svom radnom mestu od strane njegovih kolega tokom radnog vremena. Slučaj je prijavljen policiji istog dana i trenutno se

nastavlja u Odeljenju za teška krivična dela u Osnovnom sudu. Do sada je održano devet ročišta, a deseto je zakazano za 30 decembar 2016 godine.

Optužnica se zasniva na prekršajima protiv seksualnog integriteta, odnosno krivičnog dela silovanja iz člana 230. Zakona o CCRK, za čije je delo optuženi ostao osam (8) meseci u pritvoru, a trenutno je u kućnom pritvoru.

Dana 29 septembra 2016 godine, žrtva je upućena na podršku CSGD. Na osnovu

informacija o slučaju dobijenih od strane žrtve, CSGD mu je ponudio besplatnu pravnu pomoć, dodeljujući advokata da zastupa žrtvu pred sudom. Na sudskom ročištu 11 septembra, kada je advokat zastupao žrtvu pred sudskim većem, žrtvi je pored toga ponuđena psihološka podrška zbog doživljene traume. Međutim, ozbiljnost traume je naterala žrtvu da traži pomoć u psihijatrijskoj klinici Univerzitetskog Kliničkog Centra Kosova, dok trenutno prima terapiju kod kuće.

Preporuke

1. Nadležne institucije trebaju razmotriti primarno i sekundarno zakonodavstvo kako bi se omogućilo transrodnim licima promena oznake pola na identifikacionim dokumenatima;
2. Podsticanje govora mržnje i zločina iz mržnje na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta treba goniti Krivičnim zakonom;
3. Zakon o porodici isto treba da bude obnovljen za legalizaciju istopolnih brakova;
4. Skupština Kosova treba otvoreno da se uključi u promovisanju LGBTI prava;
5. OGG mora da ispuni svoju zakonsku obavezu izrade propisa na žalbu Zakona o zaštiti od diskriminacije što je ranije moguće;
6. OGG treba efikasno da nadgleda resorna ministarstva o napretku implementacije ACG preporuka i kada je neophodno preduzeti konkretne mere kako bi se osiguralo kompletno ostvarivanje tih preporuka;
7. OGG treba da poveća svoje ljudske resurse i imenuje najmanje jednog člana za prvenstveno obavljanje u radu ACG i LGBTI pitanja;
8. ACG treba da sačini svoja pravila i procedure;
9. OGG kao lider ACG treba da stane ispred grupe u realizaciji plana rada;
10. Modalitet nadgledanja i evaluacije mehanizma za LGBTI prava treba uspostaviti u institucionalne strukture koje se najbolje uklapaju u kontekstu Kosova;
11. Mehanizam praćenja govora mržnje i zločina na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta treba omogućiti posle revizije CCRK;
12. Ombudsman Kosova treba da se aktivno uključi u promociju LGBTI prava uglavnom preko medija i drugih javnih događaja;
13. Trebalo bi unaprediti Saradnju Kancelarije Ombudsmana sa LGBTI organizacijama;
14. Kosovsko Veće za štampu treba da podstakne urednike onlajn portala da pronađu odgovarajuće načine za kontrolu uvredljivih komentara;
15. NVO treba da budu više uključeni u njihovoj promociji ljudskih prava;
16. NVO treba da budu pažljivije prema zloupotrebi principa ljudskih prava od njihovog osoblja.

Supported by the European Union

Financed by:

Supported by